

Çocuk ve Gençlik Edebiyatında Şermin ve Halûk'un Defteri

Kâmil YEŞİL*

*“Kim demiş ki çocuk küçük bir şeydir,
Belki de çocuk en büyük şeydir.”*
(Abdülhak Hamid Tarhan)

Osmanlı Devleti'nin 19. yüzyılda, askerî sahada yaşadığı yenilgi ve toprak kaybının temelinde, savaş teknolojisi zafiyeti vardır. Bu zafiyetin doğmasına sebep ise ekonomik yetersizliktir. Devlet adamları buna siyasal ve hukuki sebepler de ekler ve çare olarak Tanzimat Fermanı ilan edilir.

Okuryazarlar bu gerekçelere hak verseler de onlara göre yetersizliğimizin, yenilgimizin sebebi kültürel; eğitim sistemindeki donmuşluktur. Askeriyeyi, ekonomiyi, hukuku, teknolojiyi geliştirecek eğitim sistemi ve bu yeni sisteme göre insan yetiştirememiş olmamızdır.

Genel olarak “okuryazarlar” diyebileceğimiz bu sınıf içinde gazeteciler, şairler, roman-hikâye yazarları, çevirmenler ve eğitim kurumlarında ders veren kişiler vardır.

Kendileri geç kalmışlardır ama meselenin de farkına varmışlar, olaya teşhis koymuş ve tedavisi için de fikirler geliştirmiş kişilerdir. Buna göre çözüm, bizde ne yoksa Avrupa'nın elinde ne var ise, o birikimi Türkiye'ye taşımaktır. Burada kullanılacak iki önemli araç vardır. Basın ve okul. Basın ağırlıklı olarak yazar, şair ve çevirmen olan aydınların elindedir ve bu kişiler aynı zamanda devletin, sistemin içindedir. Dönüştürmenin hem fikrî hem fiilî merkezidirler.

Memlekete vaziyet edecek olan yeni nesil için hummalı bir çeviri, adaptasyon faaliyeti başlar. Edebiyat “toplum için sanat” anlayışı ile birleştirilir. Bununla yetinilmez, aydınlar kendi çocuklarını da bu mücadelenin parçası kılar. Medrese ve mektebi kendinde birleştirmiş, dinî ilimlerde olabildiğince yeterli kazanmış biri olarak M. Âkif Ersoy, kazanımlarına baytarlığı da ilave eder. Benzer bir amaçla yayın, eğitim faaliyeti ve siyaset yapan Tevfik Fikret de dönemin önemli bir figürüdür. O da gelecek tasavvurunu oğlu üzerinden yürütür.

Tevfik Fikret ve neslinin katıldığı teşhis ve tedavi şudur: Avrupai düşünce. Onlara göre Doğu, boş bir tevekkül ve kader çizgisinden uzaklaşmalı, kadere müdahil olma-

* Hikâyecisi.

lıdır. Akli, bilimsel düşüneyi, mantığı, gözlem ve deneyi esas almalıdır. Madde karşısında pasif değil etkin olunmalı, tabiatla savaşılmalıdır. İnsan onu kendi amaçları doğrultusunda biçimlendirmelidir. Çünkü Batı böyle yapmıştır.

Tabiidir ki 19. yüzyıla kadar, Batı'nın gelişmişliğinin gerisinde nasıl birkaç nesil varsa bizde de böyle olacaktı. Biz de birkaç nesil sonra Batı'yı yakalayacaktık. Batı zihniyeti ile aydınlanmış bir şair olarak Tevfik Fikret, kişiliği gereğince başkalarına öğüt vermekle yetinmemiş, kendi ailesini de çözümün bir aktörü olarak görmüş ve sürece katmıştır.

Estetik anlayış olarak “sanat için sanat” yapan Fikret; konu memleketin geleceği olunca, sanatını toplum yararına da icra edebileceğini, *Rûbab-ı Şikeste*'nin o ağdalı dilinin yanında, arı-duru Türkçe ile *Şermin*'i de yazabileceğini göstermiştir.

Oğul Halûk, Tevfik Fikret için istikbalin bilim adamının somutlaşmış hâlidir. Oğul ve oğulun temsil ettiği gençlik adına, Halûk nasıl bir kişiliktir? Biz bu sorunun cevabını 1914'te basılan *Şermin*'de görüyoruz. *Şermin*'in kişiliğinde somutlaşan Halûk, 1911'de 16 yaşındadır. Günümüzün bu yaştaki çocukları ortaokulu bitirmiş, liseye adım atmıştır. Halûk'un 16 yaşına gelmesine kadarki süreçte alacağı kişilik ise 1914'te basılan *Şermin*'de çizilmiştir.

Dolayısıyla Halûk kimdir? Nasıl bir genç tasavvurdur? Halûklardan oluşacak toplum/gelecek tasavvuru nasıl olacaktır, sorularına cevap bulmak için *Şermin* kimdir, nasıl bir çocuktur sorusuna cevap aramalıyız.

Şermin, Tevfik Fikret'in eğitim sistemini anlatabilmek için çocuk hakkındaki görüş ve düşüncelerini dile getirdiği bir eserdir. Türk edebiyatında Ali Ulvi Elöve'nin *Çocuklarımızı Neşideler*'i 1912, İbrahim Alâettin Gövsa'nın *Çocuk Şiirleri* 1913 tarihini taşımaya rağmen, 1914'te basılan Tevfik Fikret'in *Şermin*'i, hedef kitlesi çocuk olan ilk şiir kitabı olarak bilinir. Bu durum, Tevfik Fikret'in şöhretinden ileri gelen bir öne geçmişlik olsa gerek. Aslında *Şermin*, şairin son zamanlarda içine düştüğü maddi sıkıntıyı bir nebze olsun gidermek için yazılmıştır. Amaç, çocuklara yararlı olmaktan ziyade, maddi sıkıntıyı azaltmaktır. Tevfik Fikret, *Şermin*'i, arkadaşı Satı Bey'in, küçük çocuklar için açtığı okula/“Yuva” ya ithaf eder. (Yuva'nın mini mini yavrusuna)

Tevfik Fikret, *Şermin*'de Türkçeyi, çocuklarla sohbet eder gibi ve anlaşılır bir şekilde kullanır.

Oylar, *Şermin* adındaki küçük bir kızın ağzından aktarılır. Şairin resmettiği çocuk tipi oldukça Batılıdır. Medreseye karşılık, mektebin çocuğudur o. Mektepte Avrupa, Asya ve Afrika'nın “eski dünya”, Amerika ve Avusturalya'nın “yeni dünya” olduğunu öğrenir.

Şermin'in eğitim metodu “ezber”lemektir. Çocuk, önemli değerleri aile ortamında aldığı için *Şermin*'in ailesi de Batılı olacaktır. Baba, Avrupaidir, piyanoyu sever; *Şermin* ise kemanı tercih eder ve öğrenir. Çocuklar tabiatı da sevmelidir. *Şermin*'e bu sevgi, papatya, kuş, Bahar Kalfa, Yaz Nine, Hazan Teyze ve Kış Baba üzerinden aşılır. Temizlik anlayışı, iş salonundaki dağınıklığın toplanması ile öğretilir. Günümüze göre “işçi çocuk” kategorisinde değerlendirilebilecek bir uğraşı olan marangozluk, 1900'lü yıllarda ileri

bir beceri ve zenaat yönlendirmesidir. Şermin aslanı, atı, kediyi, arıyı, kuşları sever. O, karınca (Batı) gibi çalışkan olacak, ağustos böceği (Doğu) gibi dilenmeyecektir. Kör ile kötürümün tam bir insan olması gibi düşkünlere yardım edecek, hayata küsmeyecektir. Şermin oyuncaklarını paylaşacak, Nasreddin Hoca'nın fıkrasındaki yolcularda olduğu gibi, buldukları kestane yüzünden kavga etmeyecek, tamahkâr olmayacaktır. İnsanların görünüşüne aldanmayacak, onları giyim kuşam ve beden şekline göre değerlendirmeyecektir. Çünkü Veli Baba gibi nice insan vardır ki görünüşü kaba saba, ama ruhu ince, bilgili ve şefkatlidir.

Bütün bunlara bakılırsa *Şermin*'in bir eğitim metodundan hareketle yazıldığı söylenebilir. Pekiyi, bu iyi niteliklerin temelinde hangi değerler var, Şermin neden iyi insan olmak zorundadır? Yani, eğitimin manevi dayanakları ve dinamikleri nedir?

Kötülükten uzak dururken, iyilik yaparken Allah'ın emrini yerine getirmek, sevap kazanmak, iyi bir kul olmak, cennete gitmek gibi amaç ve niyet yoktur Şermin'de. Seküler bir insandır Şermin.

Tevfik Fikret'in sunumundan anlıyoruz ki Şermin; öksüze, bayramlık yeni elbisesi olmayan çocuğa iyilik yaparken, kötülükten uzak dururken bu değerleri salt insanlık adına, insan olduğu için yapmalı ve davranışlarına yansıtmalıdır. Şair, Şermin'de yer yer örtülü yer yer açık olarak dine ve dine ait değerden uzak durmakta hatta olan bitenin sorumlusu olarak dini görmektedir.

Kitabın dördüncü şiiri "Umacı" adını taşıyor. Çocukları susturmak için söylenen sözlerden biri olarak Umacı'nın; "1. Korkuluk. 2. Cin, peri örneği, korkutan şey, yaratık." anlamında kullanıldığını biliyoruz. Genel olarak gözle görülmeyen varlıkları için kullanılan kelime, şiirde "aslında var olmayan korkunç şey"den öte, inançsal değerleri içine alacak şekilde kullanılıyor:

"Şermin umacıdan korkar

Zannedenler yanılırlar.

Hayır, Şermin'de doğrusu

Yoktur umacı korkusu.

Eskiden o da korkarmış,

Onu da korkuturlarmış

"Umacı geliyor" diye

Çocuk aldanır her şeye

Lakin artık yüreğini

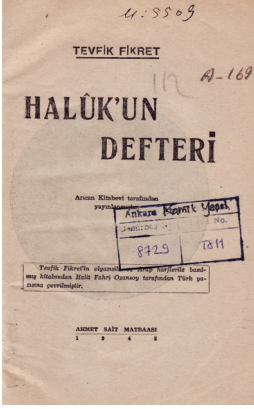
Oynatmıyor ne ecinni

Ne cadı, ne dev, ne şeytan

*Çünkü... Çünkü hepsi yalan."*¹

Şaire göre görünmeyen şey yoktur, olsa idi görürdük. İnsanlar korkuyu kendi üretir. Korkunç gibi görünen şeyler, aslında iç yüzünü bilemediğimiz bir ayrıntıyı görememektendir gelir. Ağabeyi bir deney yaparak, Şermin'e korkunun yersiz olduğunu gösterir. Şair bu deney üzerinden görünmeyen şeylerin aslında olmadıkları sonucuna varır.

1 *Şermin*, s. 10-11 (Hazırlayan: Kâmil Yeşil) Kıpıat Yayınları, Ankara, 2006.

“Tekmil cadı’n, koncolozun

İşte böyle boştur, Şermin”

Cadı ve koncolos için “Geceleri dolaşarak insanlara kötülük ettiğine inanılan hortlak” anlamını esas alırsak; Şermin’in korkmasına gerek yoktur. Ancak yok olduğu söylenen varlıklar arasında cin ve şeytanın sayılması, din ile ilgili bir değerinkârıdır.

Şermin’de “Yaz Nine”den anlıyoruz ki din, sadece ihtiyarların işidir.

“Öğle ezanı okunmuş

Galiba aptes alacak

O da öğleyi kılacak”

“Ezan” şiirinde (s.49-51) Şermin, büyükbabası ile camiye gider. Ancak severek değil. Ne zaman din konusu açılrsa Şermin, içinde bir soğukluk hisseder, damarlarındaki kan donar. Başından buzlu sular dökülür Şermin’in. Üstü örtülü bile değil, açıktan, taammüden dine karşı geliştirilmiş bir yorumdur bu.

Hâlbuki bütün çocuklar, dedesi ile camiye severek, heyecanla, merakla gider. Şermin, erken saatte (sabah namazında) gittiği için, camide namaz esnasında uyur kalır. Çocuğu camide uyuduğu için ona tokat atan bir büyükbaba portresi çiziyor şair. Bu tokat üzerine Şermin, gönlünden, zihninden din meselesini atar. Büyükbabası bundan sonra camiye yalnız gider. Sonunda ölür. Şermin, büyükbabası öldükten sonra bile o tokadı unutmaz.

Eğitimin özellikle dinî eğitimin sevdirilerek verilmesi gerektiği sonucu çıkarabileceğimiz bu manzumede, şairin, özel olarak böyle bir öykü kurması, onun dine ve dinle ilgili olana mesafesi, gelecek tasavvuru ile ilgilidir. Kuşları, arıları, mevsimleri hatta aslanı bile sevdirmeye çalışan Tevfik Fikret’in, dini sevdirmeye yönelik bir tavır, dil ve öyküden uzak durması sonucu ortaya yeni genç tipi yani Hâlûk çıkacaktır.

Şermin büyümüş, Halûk olmuştur.

Halûk bir Proemete’dir. Batının bilimini, fennini “çalacak” ve memlekete getirecektir. Halûk’un Yunan mitolojisinden bir kahramanı örnek alması, aynı zamanda medeniyet düşüncesinin kaynağını işaret eder. Tevfik Fikret, değer/yöntem olarak “çalma”yı kerih görmez üstelik teşvik eder. Bunun için şair, oğlu Halûk’u İskoçya’ya mühendislik eğitimine gönderir.

Halûk’un “Âmentü”sü, Şermin’in inancının izini sürer. Tevfik Fikret, o hürriyet şairi, Halûk’u kendi inancını seçmesi konusunda serbest bırakmaz. Ona yeni dinini âdeta dikte ettirir. Başka bir deyişle, kendisi nasıl inanıyorsa, oğlunun da aynı inanç(sızlık) değerlerini benimsemesini ister ve benimsetir.

Baba Fikret ve oğul Halûk, bir Yaratıcı güç inancına sahiptir. İlahiyatçıların dili ile “Deist”tirler. Ancak o Yaratıcı’nın hayatlarındaki karşılığı nedir sorusunun cevabı yoktur.

Fikret ve tabii ki oğul Halûk,

“Bir kudret-i külliyye var ulvî ve münezzeh

Kutsî ve muallâ, ona vicdanla inandım."² derken, İslamın kelimelerini kullanır; fakat kendisinden bahsedilen İlah, İslamın tebliğ ettiği Allah inancı değildir.

Tevfik Fikret hem "Rûbab-ı Şikeste"de hem diğer şiirlerinde okuyucunun karşısına zaman zaman Osmanlı kimliği ile çıksa da inanç değerlerinde olduğu gibi kimlik-aidiyet hakkında da kararsızdır. Eğer şiirleri, psikolojik dönemlerini yansıtıyorsa, metinlerin, Fikret'in inanç ve İslam konusunda çok değişken kişiliğini yansıttığını söyleyebiliriz. O nihilizm, natüralizm, agnostisizm, ateizm, deizm, reybilik gibi çok değişik kavramlarla ifade edebileceğimiz bir kimlik arz eder. Bu kadar menfi akım, çocuk Halûk'ta bir isim bulur: Hristiyanlık.

1909 Eylül'ünde Promete olarak İskoçya'ya (Glasgov) hareket eden Halûk, henüz on dört yaşındadır. Yunan mitolojisinin Promete'si, (ateşi çalıp insanlara sunan bir kahraman) gibi; Halûk da vatanımızı, Batı'nın ilim ve tekniğini alarak aydınlatacaktır.

Halûk, Robert Kolejden ayrılıp İskoçya'da elektrik mühendisliği tahsiline başladığında, Hristiyan bir ailenin yanına yerleştirilir. Tam hayatına yön verilecek bir çağda olduğundan ve millî ve manevi değerlerle yeterince donatılmadığından, 16 yaşında bu ailenin telkinleriyle Hristiyanlığı seçer. Halûk 1913 yılında izini kaybettirmek için, Amerika'ya geçer, Michigan Üniversitesi Makine Mühendisliği bölümüne yazılır ve burayı 1916'da çok iyi bir dereceyle bitirir.

Halûk, 1913'ten sonra bir daha yurda dönmez. Burada hem dinini hem uyruğunu terk eder.

Bu durum, Fikret'in bir şair önsezisiyle "Halûk'un Âmentüsü"nde ona söylediği:

"Toprak vatanım, nev'-i beşer milletim... İnsan

İnsân olur ancak bunu iz/anla, inandım." beynelmilel anlayışının somut karşılığıdır.

Halûk üniversiteyi bitirdikten sonra Amerikalı bir kadınla evlenir ve bazı üniversitelerde ihtisas yapar. 1928'de iş hayatına atılır ve mutfak malzemeleri üreten bir firmanın temsilciliğini alır; neticede büyük bir servet sahibi olur. 1943'te verdiği bir kararla bir daha maddiyata dönmek üzere kendini Hristiyanlığa adar. Bu yıl içinde Presbyterian Kilisesi'nin rahip yardımcılığına, 1956'da da Orlando'da rahiplik rütbesine yükselir. Bu sıfat, o tarihe kadar doğuştan Hristiyan olmayan sadece beş kişiye verilmiştir. Halûk, Amerikalı eşinden doğan çocuklarına Türkçeyi öğretmemiştir.

Şair, çevirmen ve ilk Kültür Bakanımız Talat S. Halman, Halûk'un bilinmeyen yönlerini öğrenmek için 1963 ve 64'te Halûk'tan bilgi almaya çalışır. Halman, yazdığı bazı mektuplara cevaplar alır ve bunları daha sonraları bir gazetede yayımlar.³ Halûk, imzasını 'H. Halouk Fikret' şeklinde atar.

Halûk, nihayet Haziran 1965'te Orlando, Park Lake Presbyterian Kilisesi rahibiyken ölür.

Halûk'un, Şermin iken öğrendiği cin ve şeytan yokluğu, gençlik yaşında iman hâline gelir:

2 *Halûk'un Defteri*, s. 27-29), yayına hazırlayan: Halit Fahri Ozansoy, Ahmet Sait Matbası-İst. 1945.

3 *Milliyet*, 19-20-21-22-23 Haziran 1966, (Kaynakları zikreden, Doç. Dr. Hikmet Tanyu, Tevfik Fikret ve Din, s. 322-329, İrfan yay., İst., 1972.)

“Şeytan da biziz cin de, ne şeytan ne melek var;

Dünya dönecek cennete insanla, inandım.”

Cin ve şeytan üzerinde durmamızın özel bir sebebi var: Şermin’e hortlak, peri, koncolos yoktur, diyerek hayalî olanlardan korkmaması gerektiğini telkin eden Fikret, gözle görünmezler arasında olduğu için, bu hayali varlıkların inkârı üzerinden bir adım daha atacak, meleklerin ve oradan da Allah’ın yokluğu fikrine varacaktır. Allah yoksa zaten cennet, cehennem, öldükten sonra diriliş de yoktur.

Halûk bu inancını Hristiyan ve papaz oluncaya kadar sürdürmüş olmalıdır. Çünkü cin ve şeytan inancı Hristiyanlık’ta da var.

*

Fikret, Halûk (ve onun emsali nesil) için tabiat bilimlerinin açıklamasını yeterli bulur ve ortaya tekamül nazariyesini atar. Bu tekamül, insanın canlı varlık olarak fiziki dönüşümünü ima ettiği gibi, fikri ilerlemesini de içerir.

“Fıtratta tekâmül ezeldir; bu kemâle

Tevrat ile, İncil ile, Kur’anla inandım.”

*

Çocuk edebiyatı denilince, yayımlanma tarihi bakımından ilk eserlerden olan *Şermin* ile gençlik edebiyatının ilk eserlerinden olan *Halûk’un Defteri*, bu gün için ne anlam ifade ediyor?

1. Edebiyatın bir gelenek üzerinden ilerlediği gerçeğinden hareketle diyebiliriz ki *Şermin*, Batılı bir anlayışı benimseyen Tevfik Fikret tarafından yazılmışsa da geleneksel edebiyata göre kaleme alınmış bir eserdir. Çünkü bu eserde sanat bir araç değildir bir amaçtır.

2. Her iki eser de didaktik / öğretici dili öne çıkarır.

3. *Şermin*, konularının “çocukça”lığı; *Halûk’un Defteri*, ağdalı, öfkeli ve kültürel değerlerle çatışmacı bir dil kullandığı için edebî yönü ile değil taşıdığı mesaj dolayımında tartışılmıştır.

4. *Şermin*, söz varlığı olarak anlaşılır ve çocuklara yönelik olmasına rağmen, kurgusu çocukların gözünden yapılmadığı, söyleyiş, dil estetiğini hissettirecek nitelikte olmadığı için çocuk edebiyatımızın vazgeçilmezleri arasına girememiştir.

5. *Şermin*’in çocuk edebiyatının vazgeçilmezleri arasına giremeyişinin sebeplerinden bir diğeri de eserde ele alınan olay ve temaların daha usta şairler ve yazarlar tarafından işlenmiş olmasıdır.

6. Tevfik Fikret’in, modern bir şair olarak, edebiyata yüklediği bu anlam, kötü bir geleneğin de başlangıcı olmuş, çocuklara edebî, estetik değerden uzak, salt öğüt vermenin, ana fikrin esas alındığı eserler yazılmasına sebep olmuştur.

7. Manzum ve dilinin anlaşılır olmasına rağmen *Şermin*’in hâlâ rağbet edilen bir eser olduğu söylenemez. Çünkü *Şermin*, şairinin adı ile özdeşleşmiş bir eserdir ve Tevfik Fikret’in topluma ve toplumun manevi dinamiklerine olan uzaklığı eserine de yansımıştır.

8. *Halûk'un Defteri*, anlaşılmasız dili ve özellikle Halûk'un ağzı ile yapılan inkâr, onun "gençlik edebiyatı klasikleri" arasına girmesini engellemiş görünüyor. Bu "engelleme", edebî, resmî ve fiilî değildir. Dolaylı, psikolojik bir uzak durmadır. Toplumun, hem eserleri hem şairi ile araya koyduğu bu uzun mesafe şüphesiz Tefik Fikret'in *Tarih-i Kadim*'i, Mehmet Âkif'in şaire taktığı "zangoç" lakabı, Tefik Fikret'in Serteller başta olmak üzere Ateistler, Sosyalistler, Marksistler tarafından övülüp savunulması ve kendi inanç ve düşüncelerini Fikret'in bu eserleri ile temellendirmeye çalışmaları ile de ilgisi vardır. Bu mesafenin kapatılmamasının sebepleri arasında Tefik Fikret'in Sultan II. Abdülhamid Han'a düzenlenen Ermeni suikastini alkışlaması, padişah öldürülmediği için üzüntülerini dile getirmesi, "beldetüntayyibe" olarak isimlendirilen İstanbul için "bin evlilikten arta kalmış bakire" olarak alay etmesi gibi sebepler de eklenmelidir.

Tefik Fikret ortaokul ders kitaplarının bir kısmında, "Halûk'un Vedâr" ve "Promete" şiiriyle yer almıştır. Ortaöğretim kitaplarında ise şairin şiir estetiği ve edebiyatımızdaki yeri, "Balıkçılar", "Ferda", "Sis", "Doksan Beşe Doğru", "Millet Şarkısı" vb. şiirleri üzerinden işlenmiştir.

Bir medeniyet mimarı, bir gelecek tasavvuru olarak Halûk'a benzeyen, özenen, onun açtığı yoldan gidenler muhakkak ki olmuştur. Ancak bu "tip", bu topraklarda sürdürülebilir bir tip değil idi. Betimlenen tip, edebî eserin şekillendirdiği tip değil, pozitif bilimin, ideolojik aygıtların şekillendirdiği bir tiptir.

Halûk'un yeri, yaşadığı, vatandaşlığını aldığı, evlendiği ve öldüğü yerdir.

Halûk'un bıraktığı boşluk, ondan doldurması beklenen yer, Âsım tarafından doldurulmuştur. Âsım, *Safahat*'ta bir bölümün adı olmaktan ziyade, Mehmet Âkif'in kişiliğinde somutlaşmış bir karakterdir. *Kur'an* tefsiri yapabilecek kadar Arapça bilen, mü'min, âlim bir kişilik, Batı bilimini baytarlık okuyarak elde etmiş bir pozitif bilim adamıdır. Camidedir, cami kürsüsündedir. Yerlidir, yereldir. Millîdir. Tembelliğe, yanlış tevekküle, miskinliğe, hurafeye karşıdır Hâluk gibi. Cehaletten beslenen "ham yobaz, kaba softa"yla ilim, fikir ve irfanla mücadele eder. *Kur'an'a* asrın idraki ile bakar.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz: Halûk'un İskoçya'ya gidişi bize göstermiştir ki bir çevrim tamamlanmıştır ve zaman "Âsım'ın zamanı"dır.

Bu bağlamda ihtiyacımız olan şudur: Âsım, bir gençlik edebiyatı olarak genel çerçeveyi çizer. Manzumdur fakat nesre yakın bir manzum... Âsım, dil kullanımı bakımından günümüz gençliğine el kitabı olma özelliği taşımaz. Fikret gibi Âkif de öğreticiliği öne çıkarır. Estetik zevk ikinci plandadır.

Bu bir aşama idi ve artık geride kalmıştır, kalmalıdır. Bundan böyle çocuk ve gençlik edebiyatında edebî ve estetik olanın öncelendiği eserlere ihtiyacımız var.